

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
Γ' ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΚΥΡΙΑΚΗ 2 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2012
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ 3
ΘΕΜΑΤΑ

Α. ΚΕΙΜΕΝΟ

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ «ΟΝΕΙΡΟ ΣΤΟ ΚΥΜΑ»

Απόσπασμα 1ο:

«...Ήμην πτωχόν βοσκόπουλον εις τα όρη. Δεκαοκτώ ετών, και δεν ήξευρα ακόμη άλφα. Χωρίς να το ηξεύρω, ήμην ευτυχής. Την τελευταίαν φοράν οπού εγεύθην την ευτυχίαν ήτον το θέρος εκείνο του έτους 187... Ήμην ωραίος έφηβος, κ' έβλεπα το πρωίμως στρυφνόν, ηλιοκαές πρόσωπον μου να γυαλίζεται εις τα ρυάκια και τας βρύσεις, κ' εγύμναζα το ευλύγιστον, υψηλόν ανάστημα μου ανά τους βράχους και τα βουνά. Τον χειμώνα που ήρχισ' ευθύς κατόπιν μ' επήρε πλησίον του ο γηραιός πάτερ Σισώης, ή Σισώνης, καθώς τον ωνόμαζον οι χωρικοί μας, και μ' έμαθε γράμματα. Ήτον πρώην διδάσκαλος, και μέχρι τέλους τον προσηγόρευον όλοι εις την κλητικήν "δάσκαλε". Εις τους χρόνους της Επαναστάσεως ήτον μοναχός και διάκονος. Είτα ηγάπησε μίαν Τουρκοπούλαν, καθώς έλεγαν, την έκλεψεν, από ένα χαρέμι της Σμύρνης, την εβάπτισε και την ενυμφεύθη.

Ευθύς μετά την αποκατάστασιν των πραγμάτων, επί Καποδίστρια κυβερνήτου, εδίδασκεν εις διάφορα σχολεία ανά την Ελλάδα, και είχεν ου μικράν φήμην, υπό το όνομα "ο Σωτηράκης ο δάσκαλος". Αργότερα αφού εξησφάλισε την οικογένειάν του, ενθυμήθη την παλαιάν υποχρέωσιν του, εφόρεσε και πάλιν τα ράσα, ως απλούς μοναχός την φοράν ταύτην, κωλυόμενος να ιερατεύη κ' εγκατεβίωσεν εν μετανοία, εις το Κοινόβιον του Ευαγγελισμού. Εκεί έκλαυσε το αμάρτημά του, το έχον γενναίαν αγαθοεργίαν ως εξόχως ελαφρυντικήν περίστασιν, και λέγουσιν ότι εσώθη.

Αφού έμαθα τα πρώτα γράμματα πλησίον του γηραιού Σισώη, εστάλην ως υπότροφος της Μονής εις τινα κατ' επαρχίαν ιερατικήν σχολήν, όπου κατετάχθην αμέσως εις την ανωτέραν τάξιν, είτα εις την εν Αθήναις Ριζάρειον. Τέλος, αρχίσας τας σπουδάς μου σχεδόν εικοσαετής, εξήλθα τριακοντούτης από το Πανεπιστήμιον· εξήλθα δικηγόρος με δίπλωμα προλύτου...

Μεγάλην προκοπήν, εννοείται, δεν έκαμα. Σήμερον εξακολουθώ να εργάζωμαι ως βοηθός ακόμη εις το γραφείον επιφανούς τινος δικηγόρου και πολιτευτού εν Αθήναις, τον οποίον μισώ, αγνώ εκ ποίας σκοτεινής αφορμής, αλλά πιθανώς επειδή τον έχω ως προστάτην και ευεργέτην. Και είμαι περιωρισμένος και ανεπιτήδειος, ουδέ δύναμαι να ωφεληθώ από την θέσιν την οποίαν κατέχω πλησίον του δικηγόρου μου, θέσιν οιονεί αυλικού.

Καθώς ο σκύλος, ο δεμένος με πολύ σχοινίον εις την αυλήν του αυθέντου του, δεν ημπορεί να γυαλίξη ούτε να δαγκάση έξω από την ακτίνα και το τόξον τα οποία διαγράφει το κοντόν σχοινίον, παρομοίως κ' εγώ δεν δύναμαι ούτε να είπω, ούτε να πράξω τίποτε περισσότερον παρ όσον μου επιτρέπει η στενή δικαιοδοσία, την οποίαν έχω εις το γραφείον του προϊσταμένου μου.

Απόσπασμα 2ο:

«...Ησθάνθην ότι προσεκολλάτο το πλάσμα επάνω μου· ήθελε την ζωήν της· ω! ας έζη, και ας ήτον ευτυχής. Κανείς ιδιοτελής λογισμός δεν υπήρχε την στιγμήν εκείνην εις το πνεύμα μου. Η καρδιά μου ήτο πλήρης αυτοθυσίας και αφιλοκερδείας. Ποτέ δεν θα εζήτουν αμοιβήν!

Επί πόσον ακόμη θα το ενθυμούμαι εκείνο το αβρόν, το απαλόν σώμα της αγνής κόρης, το οποίον ησθάνθην ποτέ επάνω μου επ' ολίγα λεπτά της άλλως ανωφελούς ζωής μου! Ήτο όνειρον, πλάνη, γοητεία. Και οπόσον διέφερεν από όλας τας ιδιοτελείς περιπτώξεις, από όλας τας λυκοφιλίας και τους κυνέρωτας του κόσμου η εκλεκτή, η αιθέριος εκείνη επαφή! Δεν ήτο βάρος εκείνο, το φορτίον το ευάγκαλον, αλλ' ήτο ανακούφισις και αναψυχή. Ποτέ δεν ησθάνθην τον εαυτόν μου ελαφρότερον ή εφ' όσον εβάσταζον το βάρος εκείνο... Ήμην ο άνθρωπος, όστις κατώρθωσε να συλλάβη με τας χείρας του προς στιγμήν εν όνειρον, το ίδιον όνειρον του...

Η Μοσχούλα έζησε, δεν απέθανε. Σπανίως την είδα έκτοτε, και δεν ηξεύρω τί γίνεται τώρα, οπότε είναι απλή θυγάτηρ της Εύας, όπως όλαί.

Αλλ' εγώ επλήρωσα τα λύτρα διά την ζωήν της. Η ταλαίπωρος μικρή μου κατσίκα, την οποίαν είχα λησμονήσει προς χάριν της, πράγματι "εσχοινιάσθη"· περιεπλάκη κακά εις το σχοινίον, με το οποίον την είχα δεμένη, και επνίγη!... Μετρίως ελυπήθην, και την έκαμα θυσίαν προς χάριν της.

Κ' εγώ έμαθα γράμματα, εξ ευνοίας και ελέους των καλογήρων, κ' έγινε δικηγόρος... Αφού επέρασα από δύο ιερατικές σχολάς, ήτον επόμενον!

Τάχα η μοναδική εκείνη περίστασις, η ονειρώδης εκείνη ανάμνησις της λουομένης κόρης, μ έκαμε να μη γίνω κληρικός; Φευ! ακριβώς η ανάμνησις εκείνη έπρεπε να με κάμη να γίνω μοναχός.

Ορθώς έλεγεν ο γηραιός Σισώης ότι "αν ήθελαν να με κάνουν καλόγερον, δεν έπρεπε να με στείλουν έξω από το μοναστήρι...". Διά την σωτηρίαν της ψυχής μου ήρκουν τα ολίγα εκείνα κολλυβογράμματα, τα όποια αυτός με είχε διδάξει, και μάλιστα ήσαν και πολλά!...

Και τώρα, όταν ενθυμούμαι το κοντόν εκείνο σχοινίον, από το όποιον εσχοινιάσθη κ' επνίγη η Μοσχούλα, η κατσίκα μου, και αναλογίζωμαι το άλλο σχοινίον της παραβολής, με το όποιον είναι δεμένος ο σκύλος εις την αυλήν του αφέντη του, διαπορώ μέσα μου αν τα δύο δεν είχαν μεγάλην συγγένειαν, και αν δεν ήσαν ως "σχοίνισμα κληρονομίας" δι' εμέ, όπως η Γραφή λέγει.

Ω ας ήμην ακόμη βοσκός εις τα όρη!..."

Διά την αντιγραφήν Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης

Β. ΚΕΙΜΕΝΟ

Γιάννης Ζερβός «Αγωνιζόμενοι και Λυτρωμένοι»

«...Μα ιδιοστιγμής σηκώθηκε εκείνη, πήε πιο επάνω στην ακρογιαλιά, γονάτισε, ξεντύθηκε το μοσκεμένο πουκαμισάκι, τ' άφησε τον ήλιο να στεγνώσει κι έμεινε εκεί στητό όλο το επάνω κορμί, γυμνό, π' αναλάμαψε στο φως του όλος εκεί ο κρυψώνας της ακρογιαλιάς.

Σύρθηκε εκείνος στο γιαλό, έκρυσπε ως τη μέση το κορμί στη θάλασσα και όσο κι αν ένιωθε το πάθος του να ζει, να καίει ακόμα, κύτταε, στιγμή ως στιγμή, ως σ' έκσταση, σαν απρόσωπο ένα φως σε όλο το γυμνό της. Κι όσο ξαστοχούσε, ξύπναε τώρα ένα δέος στην εκστατική λαχτάρα του επάνω στο θάμα αυτό σε όψιμες ημέρες της ζωής του.

Και όλο ετούτο -λες- μέσα σε μια μόνο αστραπή του χρόνου. Γιατί ως ν' αγρύπναε στ' απόκρυφά της βάθη η παρθενική έγνοια κι έκλινε το κορμί πλάι στον άλλο ρουχισμό της κι άπλωσε να κρύψει την αιδώ.

Σκιάχτηκε κι ο ίδιος κι απόστρεψε στη θάλασσα, όπου βγήκε στη σπηλιά σαν χτυπημένος, σε μια τρέμουλη συνείδηση, κι ας έκαie η λαχτάρα του και στοίχειωνε ακόμα ομπρός στην όψη του τ' απάρθενο γυμνό φως.

...

Σηκώθηκε κι ως να το είχε μελετημένο, ξεντύθηκε κι ως στάθηκε στο βράχο το γυμναστικό κορμί, στον ήλιο έδειξε ωσάν με όλο τ' άνθι ακόμα. Κι ακροζυγιάστηκε πάνω από τα κρύσταλλα νερά κι ως έπεσε, ένιωθε μια αγαλλίαση, σα να αναγεννιόταν όλη του η αίσθηση μέσα στο φως και τη δροσιά της θάλασσας, π' όλοι αποσβύνανε της ζωής οι φόβοι, αχνά, λιβανισμένα φαντάσματα.

Μα την ίδια στιγμή ένα πλατάγισμα από πλάι στ' ακρογιαλάκι που χώριζε ο κουφαρωτός βράχος από τη δικιά του ακρογιαλιά, τον ξάφνιασε και πριχού καλά-καλά το λογισθεί, είδε να ξεπερνάει τ' όριο το δικό του, προς το πέλαο, φανερωμένο σαν δέλφινας με το πλέξιμο, μέσ' τον αφρογάλανο ωραιώνα, που κύκλωνε το λιγερόλαμπνο κορμί της Ζωγραφούλας, με το ολόασπρο πουκαμισάκι ως μόνο έντυμα. Κι ως έπλεχε κι ανάριχνε κεφάλι, μηράτσα, στου ήλιου μέσα τη νερολαμπή, που παίζανε, σε ασήμιο αφρό, πόδια και σκέλη, φάνταζε σε ολόσωμα γύμνια.

Του ήρθε ανέλπιστα και πήε να τον κλονήσει η τόλμη της, μα σα να 'στραψε, αρματωμένο με το φως του πόθου, τ' όνειρό του, κύτταε κι όλο να 'τρεμε μέσα του κρυφή λαχτάρα κι ανάπαλε κι αγαλλίασε η ζωή.

Κι η Ζωγραφούλα, π' άργησε ως να στεγνώσει, σαν μπήκε στο στρατί, λαχτάρισε να τον γνωρίσει, όρθιο εκεί στην πρύμνα. Της ήρθε σαν λιγοψυχιά, τρεμούλιασε και κόπηκε η φωνή, π' έκανε να τον κράξει. Κι όσο αλάργευε η βάρκα, σπάραζε η απλή καρδιά, ως ότου θάμπωσε το φως της να θωρεί κι έπεσε στα γόνατα με τον σφιχτό πόνο.

...

Και στη δικιά του ψυχή στέρφωνε το βρυσικό. Το άγγιξε η πυρά του πάθους και ζαφλόγισε. Δεν ήτανε φαντασία του εκείνο που τον έδερνε. Κι ούτε μια απλή ακρασία στιγμής κι ας μην το πείραξε, ουδέ μόλυνε

το παρθενικό κορμί. Μα την έσπρωχνε εγκληματικά. Της ξεπόρνευε ζωή, ψυχή. Και γρήγορα-αργά θ' αποθέριζε εκείνη την πρώτη φλόγα, που της μετάγγισε το άκρατο πάθος του, καλουργώντας στ' απάρθενο σώμα τη φθορά.

ΖΗΤΟΥΜΕΝΑ

ΘΕΜΑ 1ο

Πώς λειτουργεί στο κείμενο η ιστορία του πατέρα Σισώη;

(20 μονάδες)

ΘΕΜΑ 2ο

Να αναφέρετε με παραδείγματα μέσα από το παραπάνω κείμενο τέσσερα βασικά χαρακτηριστικά της διηγηματογραφίας του Παπαδιαμάντη.

(20 μονάδες)

ΘΕΜΑ 3ο

Ποιες πληροφορίες μας δίνει ο αφηγητής για τον εαυτό του; Τι υπογραμμίζει ιδιαίτερα περιγράφοντας κάθε φάση της ηλικίας του (νεαρή και ώριμη).

(15 μονάδες)

ΘΕΜΑ 4ο

Ποιο είναι το «όνειρο στο κύμα» και ποια σημασία είχε για την υπόλοιπη ζωή του βοσκού;

(25 μονάδες)

ΘΕΜΑ 5ο

Να εντοπίσετε τις κοινές αντιδράσεις και τα συναισθήματα των πρωταγωνιστών του Α' και του Β' κειμένου, αντίστοιχα.

(20 μονάδες)

Καλή επιτυχία
**ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΕΠΙΜΕΛΗΘΗΚΕ Η ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:
ΔΗΛΜΑ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ**